

Opdrachtomschrijving procesbegeleiding ontwikkeling lokale voedselstrategie Hasselt

Voedsel neemt een centrale plaats in binnen onze samenleving. Steeds meer mensen willen na jaren van vervreemding opnieuw bewust omgaan met voedsel. Voedselproductie en -consumptie heeft een **belangrijke impact op onze omgeving, de maatschappij en de wereld** (o.a. klimaat, bodemkwaliteit, gezondheid, biodiversiteit, armoede, ruimtegebruik, ...). Dat dwingt ons om hier bewuster mee om te gaan. **Tegelijk bieden initiatieven rond voedsel enorme kansen**. Zo brengt voedsel mensen samen, bevordert het sociale interactie, creëert het (sociale) tewerkstelling, kan het een positieve impact hebben op biodiversiteit, ...

Steden zijn een belangrijke motor voor een lokaal en duurzaam voedselsysteem. De Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling (FRDO) definieert een duurzaam voedingssysteem als¹: *“Een duurzaam voedselsysteem garandeert het recht op voeding, respecteert het principe van voedselsoevereiniteit, zorgt voor voldoende en gezond voedsel voor iedereen wereldwijd tegen een aanvaardbare prijs, en zorgt ervoor dat de eindprijs van een product niet alleen de productiekosten, maar ook alle externe sociale en milieukosten internaliseert. Dit systeem gebruikt grondstoffen en hulpbronnen (met inbegrip van arbeid en natuurlijke hulpbronnen zoals bodem, water en biodiversiteit) ‘At their rate of recovery’ en respecteert de culturele eigenheid van voeding. Alle actoren uit de keten en de overheid moeten een bijdrage leveren om dit duurzaam voedingssysteem mogelijk te maken.”*

1. Waarom een voedselstrategie ontwikkelen in Hasselt?

Enkele relevante cijfers

- Gezondheid²
 - 60,2% (95% CI tussen 53% en 67,4%) van de volwassen Limburgers (> 18 jaar) heeft overgewicht (BMI ≥ 25)
 - 18,3% (95% CI tussen 13,4% en 23,2%) van de volwassen Limburgers (> 18 jaar) lijdt aan obesitas (BMI ≥ 30)
- Landbouwproductie in Hasselt³
 - In 2018 waren in Hasselt 89 land- en tuinbouwbedrijven economisch actief, waarvan 2 biologische landbouwbedrijven. De meest typerende sector in Hasselt is fruit. Er zijn in Hasselt geen grote varkens- of pluimveebedrijven actief die moeten voldoen aan de GPBV-wetgeving (Geïntegreerde Preventie en Bestrijding van Verontreiniging). Van de 89 land- en tuinbouwbedrijven zijn er 29 kleintjes met een opbrengst < 25.000 euro.
- (Voedsel)armoede⁴
 - In Hasselt trokken in 2018 gemiddeld 552 inwoners een leefloon (7,13%).
 - 16,8% van alle rechthebbende Hasselaren hebben recht op een voorkeurtarief in de ziekteverzekering (verhoogde tegemoetkoming). Omwille van de inkomensgrens die gehanteerd wordt, geeft dit cijfer een beeld van het aantal inwoners dat over een relatief laag inkomen beschikt.

¹ FRDO (2010). [Advies duurzaam voedingssysteem](#).

² Sciensano - Gezondheidsenquête 2018

³ Provincies.incijfers.be

⁴ Hasselt.incijfers.be

- In 2019 gaf Vincentius Limburg per maand aan 3784 kwetsbare Limburgse gezinnen een hulppakket dat grotendeels bestond uit voedingsproducten. In totaal bereikten ze maandelijks 10.342 personen waaronder 4297 kinderen en jongeren.⁵
- Handelspanden levensmiddelen⁶
 - In Hasselt waren in 2019 174 handelspanden gericht op de verkoop van levensmiddelen (8,3% van het totaal aantal handelspanden)
 - In 2019 waren in Hasselt 400 handelspanden ingevuld met horeca (19% van het totaal aantal panden)
 - In Hasselt centrum wordt twee keer per week een markt georganiseerd. Wekelijks zijn er ook buurtmarkten in Kuringen, Banneux, Kermt en Godsheide.
- Voedselverlies⁷
 - Jaarlijks gaat er in Hasselt bij huishoudens, retail, scholen, ziekenhuizen, zorginstellingen, hotels en restaurants samen ongeveer 4 miljoen kilo nog eetbaar voedsel verloren. De totale financiële kost van voedselverspilling in Hasselt wordt ingeschat op 15,88 miljoen euro. De totale hoeveelheid voedselverlies in Hasselt komt bovendien overeen met 12 miljoen kg CO2-equivalent. Voedselverspilling tegengaan is één van de sleutels naar een klimaat neutrale stad.

Ambities in het Hasselts bestuursakkoord 2019-2024

In het bestuursakkoord 2019-2024 zijn over de verschillende beleidsdomeinen heen een aantal acties geformuleerd die gerelateerd zijn aan voeding:

- Actie 40 – Lokale economie en landbouw – We onderzoeken hoe we kunnen bijdragen aan een platform dat lokale producten op een efficiënte wijze bij de lokale horeca kan aanleveren.
- Actie 157 – Gezondheid - We promoten gezonde voeding en beweging in de kinderopvang, scholen, onze ouderenvoorzieningen en bij de eigen stadsdiensten.
- Actie 197 – Circulaire economie en korte keten – Wegwerpverpakkingen en -voorwerpen ontraden we zo sterk mogelijk.
- Actie 198 - Circulaire economie en korte keten – We gaan actief voedselverspilling tegen via het opmaken van een actieplan tegen voedselverspilling.
- Actie 199 – Circulaire economie en korte keten – We ondersteunen de uitbouw van een lokale afzetmarkt voor initiatieven, zoals de korteketenmarkten.
- Actie 200 – Circulaire economie en korte keten – We ondersteunen startende landbouwers die op een duurzame manier kwaliteitsvolle voeding voor lokale consumptie produceren.
- Actie 441 – Circulaire economie en korte keten – We ontwikkelen met de stakeholders een lokale voedselstrategie, met een integrale en gecoördineerde aanpak.

Bestaande Hasseltse initiatieven

In Hasselt ondernemen reeds verschillende actoren acties richting het verduurzamen van het voedselsysteem. De initiatieven worden geïnitieerd vanuit verschillende stakeholders: stadsdiensten, burgers, vzw's, (sociale-economie) bedrijven, zorginstellingen, horeca, de afvalintercommunale Limburg.Net, ...

⁵ [Persbericht](#) Vincentius Limburg – 7 februari 2020

⁶ Provincies.incijfers.be

⁷ Cijfers afkomstig van 'Food Waste Calculation Hasselt', FoodWin 2019.

Enkele voorbeelden van initiatieven (niet-limitatief!):

- Sinds 1 maart 2020 is er een [nieuw marktreglement](#) in voege met een verbod op éénmalige boodschappentassen en zakken (dienst economie);
- Sinds 2017 worden er jaarlijks 6 korte ketenmarkten georganiseerd met lokale, ecologische en eerlijke producten onder de naam [MERWT](#) (afdeling Milieu & Energie ism Dienst Gelijke Kansen);
- In Hasselt zijn 6 lokale afdelingen van [Sint-Vincentius](#) actief om voornamelijk voedselhulp te bieden aan kwetsbare gezinnen. Zij werken samen met sociaal distributieplatform [Depot Margo](#);
- Met ondersteuning van Dienst Wijkopbouw worden 4 [wijkrestaurants](#) in Hasselt georganiseerd. In Runkst en Ter Hilst ben je elke week welkom om samen met andere buurtbewoners te komen genieten van een warme maaltijd. In Kermt en Banneux is de frequentie maandelijks. Daarnaast zijn er ook enkele sociale restaurants actief in Hasselt zoals [Klavertjevier](#) en het [Volkstehuis](#). Senioren zijn dan weer welkom in de lokale dienstencentra [Hoge Vijf](#) voor een warme middagmaaltijd.
- [Zonder Honger Naar Bed](#) Hasselt is een sociaal burgerinitiatief. Ze zamelen voeding, kleding en goede etensresten in voor noodlijdende gezinnen in Hasselt. Gelijkaardige initiatieven ontpoppen zich via sociale media (bv. Facebookgroep Runkst Deelt) of via vzw Help, Geef en Leef in Kuringen, ...;
- De compostmeesters organiseren regelmatig activiteiten op Domein Kiewit. Je leert er hoe je van je tuin- en groenteafval zelf compost kan maken;
- Minstens 1 keer per jaar organiseert de Afdeling Milieu & Energie een vegetarische kookworkshop (bv. vegetarisch feestmaal, vegetarisch koken op kamp, ...) ism Vormingplus Limburg;
- Met ondersteuning van de groendienst en de dienst wijkopbouw zijn er reeds 3 samentuinen actief in Hasselt (Notelarenstraat Runkst, Wij(k)tuin De Tesch en De Tuinvrienden van Banneux). In Kermt is ook een kindersamentuin;
- Op initiatief van een aantal buurtbewoners werd in samenwerking met de groendienst een collectieve kippenren aangelegd in de Tuinwijk ([Kippodroom](#));
- Bright Adiyia organiseert wekelijks een [Buurderij](#) in Runkst, waar je lokale en seizoensgebonden producten rechtstreeks van de producent koopt;
- CSA-boeren [Bio Bij Bernd](#) en [Hoeve Het Blokhuis](#) hebben afhaalpunten in Hasselt, terwijl De Wroeter een [zelfoogsttuin](#) heeft;
- Dessertwinkel [PEAS](#) en restaurant [Lento](#), beide Hasseltse vegan horecagelegenheden, vielen voor het twee jaar op rij in de prijzen tijdens de vijfde editie van de Belgian Vegan Awards.
- Jaarlijks organiseert Dienst Gelijke Kansen het culinair wereldfeest [Amuse](#)
- [Jessenhofke](#) is een biologische bierbrouwerij in Hasselt
- De PXL-restaurants in Hasselt en Diepenbeek plaatsen sinds academiejaar 2019-2020 hun onverkochte maaltijden op de website Too Good To Go in strijd tegen voedselverspilling
- ...

Bovenstaand lijstje toont aan dat er reeds heel wat in beweging is in Hasselt rond voeding en het verduurzamen van het voedselsysteem. De initiatieven zijn waardevol op zich, maar vooral ad hoc. Een gecoördineerde aanpak opgemaakt in overleg met alle stakeholders, waarin nieuwe en bestaande initiatieven verbonden en versterkt worden, die effectief een transitie te weeg kan brengen naar een duurzaam, sociaal en ecologisch voedselsysteem ontbreekt.

2. Doel van een lokale Hasseltse voedselstrategie

Het opzetten van een **gedragen, gecoördineerde stedelijke voedselstrategie** heeft als doel om een duurzaam en veerkrachtig voedselsysteem in Hasselt te realiseren dat bijdraagt aan het welzijn en de gezondheid van alle burgers (bv. toegang hebben tot gezonde, kwaliteitsvolle, verse, evenwichtige voeding, maar ook sociale cohesie, voedingsculturen, ...), de welvarendheid van de regio (bv. lokale productie en consumptie, lokale afzetmarkt, sociale tewerkstelling, ...) en het klimaat (bv. ecologisch geteeld, zo weinig mogelijk voedselverspilling en verpakkingsmaterialen, ...). De voedselstrategie richt zich op het verduurzamen van alle aspecten van de voedselketen waaronder productie, logistiek, verwerking, verkoop, toegankelijkheid, gezondheid, voedselverspilling, ...

Als lokaal bestuur willen we samen met alle stakeholders in de voedselketen een strategisch kader ontwikkelen met duidelijke SMART-doelstellingen en actieplan. Vervolgens neemt de stad de rol van facilitator op om

- (1) samenwerkingen intern en extern te stimuleren en te realiseren,
- (2) acties/dynamieken en processen te versnellen en te versterken,
- (3) een online en offline knooppunt te zijn waarbij alle stakeholders aangemoedigd worden tot gedragsverandering.

3. Opdracht

Stad Hasselt is op zoek naar een creatieve, ervaren en meedenkende procesbegeleider voor de ontwikkeling van een lokale voedselstrategie in Hasselt. Affiniteit met voedsel en alle noodzakelijk competenties op het vlak van stakeholdermanagement en procesbegeleiding is een must.

Van de procesbegeleider worden de volgende opdrachten verwacht:

1. Het in kaart brengen van de lokale voedselketen in Hasselt, van productie t.e.m. consumptie en zelfs de verwerking van het voedselafval.
2. Het inventariseren van de stakeholders en het enthousiasmeren van stakeholders om zich mee te engageren voor de ontwikkeling van een lokale voedselstrategie.
3. Het voorbereiden en begeleiden van co-creatieworkshops waarin samen met de stakeholders de basis gelegd wordt voor de lokale voedselstrategie en waarin ook een 'merknaam' voor de voedselstrategie wordt bepaald. De workshops richten zich naar de verschillende aspecten van de voedselketen: productie, consumptie, voedselverspilling, voedingscultuur, toegankelijkheid van gezond en duurzaam voedsel, voedsel van de toekomst, ...
4. Het uitschrijven van de lokale voedselstrategie, waarin Stad Hasselt zich kan profileren als een duurzame gastronomische stad, met SMART-doelstellingen, gepresenteerd in een vorm die de verschillende stakeholders toelaat om de voedselstrategie uit te dragen en te implementeren binnen de eigen invloedssfeer
5. De aanzet geven van een eerste actieplan om de strategie tot leven te brengen en ermee aan de slag te gaan. Dit plan omvat tevens een zeer actiegericht creatieve communicatiestrategie (campagnes, ...). Ook de uitvoering van deze communicatiestrategie behoort tot de opdracht.
6. Het opmaken van een voorstel van "governance structuur" om de implementatie, uitwerking en opvolging van de lokale voedselstrategie op te volgen zodat het geheel kan evolueren naar een zelfstandig platform.

4. Timing

Doorlooptijd van circa 6 tot max. 8 maanden. Bij voorkeur start vanaf 15 mei 2020.

5. Budget

Rekening houdend met de ervaringen van andere steden en gemeenten wordt het budget maximaal geraamd op 15.000 euro (excl. BTW). MJP002525 – AC000406

6. Prijsofferte

Heb je interesse in deze opdracht? Graag een prijsofferte opmaken en daarbij de volgende informatie toevoegen tegen uiterlijk 19 april 2020:

- een globale forfaitaire prijs voor het totale gevraagde begeleidingstraject dat het geheel van de prestaties van de opdracht dekt.
- een inschatting van het aantal mandagen en het dagtarief van ieder betrokken profiel.
- Omschrijving van plan van aanpak (methodologie, werkwijze)
- Relevante ervaring en expertise van de persoon/personen die het begeleidingstraject gaan uitvoeren (CV's toevoegen met vermelding van opleiding, werkervaring, kennis, specialiteiten en referenties (max. 3 jaar oud) die relevant zijn m.b.t. deze opdracht).